

Fødevareøkonomisk Institut

Materialeudvælgelse, beregninger og definitioner 2007 for økologisk regnskabsstatistik

Fødevareøkonomisk Institut
Statistisk afdeling
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg C
America Solange Lohmann Rasmussen
E-mail: Solange@foi.dk

Indholdsfortegnelse:

1. Materialeudvælgelse og beregningsmetoder	3
1.1. Formålet med regnskabsstatistikken	3
1.2. Grupperinger og publicering i regnskabsstatistikken	4
1.3. Klassifikation af bedrifterne	5
1.4. Udvalgelse af regnskabsførende jordbrug	6
1.5. Regnskabsstatistikens udarbejdelse og repræsentativitet	9
1.6. Sammenligningsgrupper af konventionelle jordbrug	9
2. Definitioner	11
2.1. Areal og høstudbytte	11
2.2. Husdyrbestand	11
2.3. Arbejdsindsats og brugeralder	11
2.4. Kapitalindsats	12
2.5. Bruttoudbytte	13
2.6. Driftsomkostninger	14
2.7. Driftsresultat fra jordbruget	15
2.8. Brugerfamiliens løbende indkomst og forbrug	16
2.9. Investering og finansiering	17
2.10. Aktiver og passiver	17
2.11. Kapitalforskydninger	18
2.12. Ejendomsværdi	19
2.13. Bedriftens aflønning af arbejde og kapital	19

1. Materialeudvælgelse og beregningsmetoder

Data til Regnskabsstatistik for økologisk jordbrug blev i forsøgsperioden fra 1996-1999 indsamlet selvstændigt. Efter 1999 er indsamlingen af data for økologisk jordbrug blevet en integreret del af den generelle landbrugsstatistik, Serie A, og af gartnerstatistikken, Serie D og udgør således en delmængde af henholdsvis Serie A og Serie D.

Ændringen i indsamlingspraksis medførte en række ændringer i udvælgelses- og vejningsmetoder, da delpopulationen af økologer ellers ville blive overrepræsenteret i de generelle statistikker.

Udover nævnte hensyn tages der ved udvælgelsen til statistikken af regnskabsførende jordbrug også hensyn til ønsket om en repræsentativ national regnskabsstatistik for økologisk jordbrug og til de krav, der stilles i forbindelse med EU-informationsnettet for landøkonomisk bogføring (også kaldet RICA eller FADN).

I det følgende er materialeudvælgelsen og udarbejdelse af statistikken for økologisk jordbrug beskrevet i hovedtræk. Beskrivelsen dækker såvel den trykte publikation *Regnskabsstatistik for økologisk jordbrug 2007* som tabeller på FOIs hjemmeside: <http://www.foi.life.ku.dk/>.

1.1. Formålet med regnskabsstatistikken

Formålet med regnskabsstatistikken for økologisk jordbrug er at danne grundlag for analyse af økonomien i grupper af økologiske bedrifter og i den samlede økologiske sektor. Regnskabsstatistikken har som mål at være repræsentativ for de bedrifter, som ifølge Plantedirektoratet har en autorisation som økologisk jordbrug, og som samtidig opfylder nedenstående bundgrænse.

Undersøgelsesområdet for *Regnskabsstatistik for økologisk jordbrug* omfatter alle bedrifter, der har et dyrket areal på mindst 10 ha, eller som ligger over den økonomiske bundgrænse, som for Danmark er 8 Europæiske Størrelses Enheder (ESE). En størrelsesenhed svarer til et standarddækningsbidrag¹ på 1.200 EURO eller ca. 9.000 kr. Dette betyder, at bedriften skal have et standarddækningsbidrag på mindst 9.600 EURO for at kunne indgå i statistikken.

¹ Standarddækningsbidraget udtrykker forskellen mellem bruttoudbyttet og de tilhørende stykostninger for en gennemsnitsbedrift.

I 2007 var der 1804 bedrifter, der havde opfyldt betingelserne for at indgå i regnskabsstatistikken. 808 bedrifter med økologisk autorisation var enten for små eller opfyldte af andre årsager ikke betingelserne for at kunne indgå i statistikken.

1.2. Grupperinger og publicering i regnskabsstatistikken

Statistikken for økologisk jordbrug er baseret på en stikprøve. Resultaterne er derfor behæftet med nogen usikkerhed, selvom der er tale om et repræsentativt udtræk med en stratifikation, der tager højde for, at de vigtigste bedriftstyper repræsenteres. I statistikken indgår både enkeltmandsejede bedrifter og bedrifter med andre ejerformer, hovedsagelig i form af I/S'er.

Regnskabsstatistikens resultater præsenteres i en trykt publikation, som kan hentes på Fødevarerøkonomisk Instituts hjemmeside (<http://www.foi.life.ku.dk/>). På hjemmesiden er der også adgang til mere detaljerede tabeller end i den trykte publikation.

Publikation:

De første tre tabeller viser en femårsoversigt for henholdsvis *alle økologiske bedrifter* (tabel 1), *alle bedrifter, der har omlagt til økologisk planteproduktion* (tabel 2), og *alle bedrifter, der har omlagt til økologisk mælkeproduktion* (tabel 3).

Dernæst følger et sæt på fire tabeller for *alle omlagte økologiske bedrifter* (tabel 4.1-4.4), hvor resultaterne for økologisk jordbrug sammenlignes med resultaterne for de konventionelle jordbrug, som indgår i Landbrugsregnskabsstatistikken, Serie A. I disse tabeller er de økologiske bedrifter også opdelt efter region (Jylland eller Øerne)

Herefter følger et andet sæt af fire tabeller, *heltids- og deltidsbedrifter* (tabel 5.1-5.4), hvor de økologiske bedrifter er opdelt efter størrelse målt i anvendte årsværk.

De sidste to sæt af fire tabeller vedrører driftsformerne *planteproduktion* (tabel 6.1-6.4) og *mælkeproduktion* (tabel 7.1-7.4). For planteproduktion angives bedrifterne i heltids- og deltidsjordbrug for alle omlagte planteavlsbedrifter. Fra 2006 er økologiske gartnerier udeladt af tabel 6.1-6.4 for at forbedre sammenligningen mellem økologiske og konventionelle bedrifter. Således vedrører sammenligningen i planteproduktion nu kun landbrug. For mælkeproduktion vises tabeller for gruppen af omlagte mælkebedrifter opdelt efter antal årskøer. For at kunne foretage sammenligninger mellem økologiske og konventionelle jordbrug er der for disse to driftsformer frem-

stillet specielle sammenligningsgrupper af konventionelle jordbrug. Dette er nærmere beskrevet i afsnit 1.6.

Instituttets hjemmeside: <http://www.foi.life.ku.dk/>:

På instituttets hjemmeside er det muligt at finde mere detaljerede tabeller end dem, der vises i den trykte publikation.

Tabellerne på hjemmesiden er delt i to afsnit: Tabeller for enkelte år og tabeller med tidsserier. Tabellerne for enkelte år er mere detaljerede end tabellerne i den trykte publikation, mens tidsserietabellerne hovedsagelig svarer til tabellerne i den trykte publikation, men viser tal for en længere årrække.

De detaljerede tabeller fra seneste regnskabsår indeholder fem tabsæt. De første tre sæt vedrører *alle bedrifter*, mens de to sidste vedrører henholdsvis *økologisk planteavl* og *økologisk mælkeproduktion*. Det første sæt er opdelt efter omlægningsstatus og indeholder endvidere en sammenligning med resultaterne fra alle konventionelle bedrifter. Det andet sæt indeholder en inddeling af bedrifterne efter anvendt antal årsværk. For heltidsbedrifter indgår endvidere en opdeling af bedrifterne efter omlægningsstatus. Det tredje sæt indeholder en opdeling efter region (Øerne/Jylland) og efter omlægningsalder i tre grupper. Sættene vedrørende planteproduktion og mælkeproduktion er opdelt efter årsværk. Sættet vedrørende mælkeproduktion indeholder endvidere en opdeling efter antal årskøer. Endelig indeholder begge sæt en sammenligning med resultaterne fra udvalgte grupper af konventionelle bedrifter (jf. beskrivelsen i afsnit 1.6).

Tidsserietabellerne er ligeledes opdelt i *alle bedrifter*, *planteproduktion* og *mælkeproduktion*. De centrale tabeller for både planteproduktion og mælkeproduktion vedrører omlagte bedrifter. Der er endvidere vist tabeller for bedrifter under omlægning, men antallet af denne type bedrifter har de senere år været begrænset. Derfor er tal udeladt for de år, hvor tallene er for usikre.

1.3. Klassifikation af bedrifterne

Bedrifterne i det økologiske jordbrug klassificeres efter forskellige kriterier, baseret på data fra Plantedirektoratet og Danmarks Statistik. Disse klassificeringer danner grundlag for en inddeling af populationerne i grupper og afspejler sig samtidig i de grupperinger, der vises i regnskabsstatistikken.

Autorisationsdatoen 1. maj er afgørende for, om de enkelte bedrifter klassificeres som værende *omlagte* eller *under omlægning*.

De enkelte bedrifter klassificeres efter *økonomisk størrelse* på baggrund af deres standarddækningsbidrag (SDB). Standarddækningsbidraget udtrykker forskellen mellem bruttoudbyttet og de tilhørende stykomkostninger². For alle afgrødetyper og husdyrarter beregnes SDB som et gennemsnit af de faktiske dækningsbidrag for en given referenceperiode. Inddelingen efter *driftsform* sker på grundlag af standarddækningsbidragets sammensætning. Som hovedregel henføres en bedrift til en given driftsform, når mere end 2/3 af bedriftens samlede SDB kommer fra den givne driftsform (i regnskabsstatistikken for økologisk jordbrug er kun vist grupperinger for plante- og mælkeproduktion, da det på grund af stikprøvens størrelse er for usikkert at vise de øvrige driftsformer).

Grupperingerne efter *arbejdsindsats* (herunder opdelingen i heltids- og deltidsbedrifter) foretages på grundlag af de enkelte bedrifters standardarbejdsforbrug. Dette beregnes ved hjælp af en funktion, som tager hensyn til omfanget af bedriftens aktiviteter opdelt på de enkelte driftsgrene. Bedrifter med 1.665 standardarbejdstimer (svarende til 1 årsværk) og derover defineres som heltidsbedrifter.

Standardarbejdsforbruget benyttes for at undgå en u hensigtsmæssig indvirkning af arbejdskraftens kvalitet, bedriftens mekaniseringsgrad og maskinstationsanvendelsen, hvilket ville være følgen af anvendelse af faktisk arbejdsindsats.

1.4. Udvalgelse af regnskabsførende jordbrug

I forbindelse med udvælgelsen af de regnskabsførende jordbrug er der på basis af data fra Plantedirektoratet og Danmarks Statistik foretaget en inddeling af populationen i grupper (stratifikation af populationen). Denne inddeling danner grundlag for stikprøvens fordeling og bygger på en klassifikation med hensyn til følgende kendetegn:

1. Omlagt eller under omlægning
2. Økonomisk størrelse målt i ESE
3. Driftsform
4. Jordbrugsareal

² For yderligere specifikation, se Landbrugsregnskabsstatistik 2007– udvælgelse, beregninger og definitioner på <http://www.foi.life.ku.dk/>.

5. Bruger alder

6. Beliggenhed

Inddelingen i omlagte eller under omlægning er sket på baggrund af omlægnings-tidspunktet (datoen for autorisation som økologisk jordbruger). For planteavl er der normalt en omlægningsperiode på 2 år, mens den er kortere for husdyrhold.

Populationen af økologiske jordbrug bestod i maj 2007 af 1804 bedrifter, hvoraf 94 pct. var omlagte, jf. de detaljerede tabeller på www.foi.life.ku.dk. I tabel 1.4.1 er alle økologiske bedrifter, der indgår i populationen og opfylder de kriterier der er for størrelse og standarddækningsbidrag, fordelt på undergrupper efter økonomisk størrelse og driftsform, mens den tilsvarende stikprøve er vist i tabel 1.4.2. Den samlede stikprøve udgør 17 pct. af populationen. Betragtes delpopulationerne, varierer udvalgsprocenten imidlertid betydeligt. Generelt vil udvalgsprocenten være stigende med stigende bedriftsstørrelse, idet spredningen på regnskabstallene forøges med stigende bedriftsstørrelse. Ved at sammenholde population (tabel 1.4.1) og stikprøve (tabel 1.4.2) ses, at udvalgsprocenten er på 5 pct. for de mindste bedrifter stigende til 36 pct. for de største.

Ved udvælgelsen af stikprøven er det tilstræbt, at det størst mulige antal bedrifter indgår i statistikken flere år i træk. Af de 307 jordbrug, der danner grundlag for statistikken i 2007, indgik 208 jordbrug svarende til 69 pct., således også i statistikken for 2006.

Tabel 1.4.1 Population af økologiske jordbrug fordelt efter økonomisk størrelse og driftsform, 2007

	Størrelsesenhed (ESE)						I alt
	<8	8-16	16-40	40-100	100-250	>250	
Planteproduktion	-----Antal bedrifter-----						
1 Agerbrug	71	289	340	155	52	10	917
2 Gartneri	-	23	16	19	15	12	85
Kvægproduktion							
3 Mælk	-	-	6	62	259	103	430
4 Overvejende kvægproduktion	46	64	97	41	16	7	271
Svine-fjerkræproduktion							
5 Svin/fjerkræ	-	8	10	7	8	4	37
6 Blandet landbrug	-	2	14	17	21	10	64
I alt	117	386	483	301	371	146	1804
Heraf omlagte	104	359	452	288	349	143	1695

Kilde: Statistisk Afdeling, Fødevareøkonomisk Institut.

Tabel 1.4.2 Stikprøve af økologiske jordbrug fordelt efter økonomisk størrelse og driftsform, 2007

	Størrelsesenhed (ESE)						I alt
	<8	8-16	16-40	40-100	100-250	>250	
Planteproduktion	-----Antal bedrifter-----						
1 Agerbrug	4	27	39	24	13	3	110
2 Gartneri	-	1	5	3	7	3	19
Kvægproduktion							
3 Mælk	-	-	-	17	73	40	130
4 Overvejende kvægproduktion	2	5	11	6	3		27
Svine-fjerkræproduktion							
5 Svin/fjerkræ	-	-	1	2	1	3	7
6 Blandet landbrug	-	-	1	4	5	4	14
I alt	6	33	57	56	102	53	307
Heraf omlagte	6	32	55	55	98	51	297

Kilde: Statistisk Afdeling, Fødevareøkonomisk Institut

1.5. Regnskabsstatistikens udarbejdelse og repræsentativitet

De enkelte bedrifter tildeles individuelle vægte, der er udregnet på baggrund af gennemsnitstallene for de enkelte undergrupper. Vægtene afhænger således af udvalgsandelen i det stratum, bedrifterne tilhørte ved udvælgelsen. Gennemsnitstallene pr. bedrift for hele populationen og afgrænsede opdelinger beregnes som vejede gennemsnit af gennemsnitstal fra undergrupperne. Bedrifternes fordeling i de respektive undergrupper, optalt i det driftsår som regnskabsmaterialet vedrører, udgør de endelige vægte.

Til opvejning anvendes programmet CLAN, der er udviklet af det svenske statistikbureau, SCB. Vægten, som den enkelte bedrift tildeles, er udvalgt på baggrund af standarddækningsbidrag og driftsform. Det er endvidere anvendt supplerende kriterier, som imidlertid kun kan opfyldes tilnærmelsesvis af de opvejede resultater. Disse kriterier tager udgangspunkt i en opdeling af populationen efter jordbrugsareal, brugeralder og beliggenhed.

Om statistikens repræsentativitet skal det bemærkes, at den anvendte fremgangsmåde ved udvælgelsen af jordbrugene ikke muliggør en talmæssig angivelse af usikkerheden. Statistikken må dog som helhed anses for at være repræsentativ for såvel de strukturelle som de økonomiske forhold i det økologiske jordbrug.

Til grund for de viste tabeller ligger et omfattende sæt af mere detaljerede oplysninger, der for hver gruppering indeholder yderligere enkeltinformationer. Ønsker om flere specifikationer inden for enkelte grupperinger kan som regel imødekommes ved henvendelse til instituttet.

1.6. Sammenligningsgrupper af konventionelle jordbrug

Produktionsstrukturen i det økologiske jordbrug er på mange punkter væsensforskellig fra det konventionelle jordbrug. Sammenligninger af statistikens oplysninger med regnskabstal for konventionelle jordbrug må derfor forudsætte et relevant sammenligningsgrundlag.

Til formålet er der udvalgt et antal konventionelle bedrifter fra de generelle landbrugs- og gartneriregnskabsstatistikker. De udvalgte bedrifter har en fordeling på undergrupper, der svarer til populationen af omlagte økologiske bedrifter. Til illustration heraf vises i tabel 1.6.1 en fordeling af de udvalgte konventionelle jordbrug

opdelt på tilsvarende måde som de økologiske bedrifter i tabel 1.4.2. Der er kun udvalgt konventionelle bedrifter inden for planteproduktion (agerbrug) og malkekvæg, idet disse driftsformer er de eneste større grupper, som materialet giver mulighed for at præsentere økologisk statistik for.

Tabel 1.6.1 Stikprøve af konventionelle sammenligningsbedrifter fordelt efter økonomisk størrelse og driftsform, 2007

	Størrelsesenhed (ESE)						I alt
	<8	8-16	16-40	40-100	100-250	>250	
Planteproduktion	-----Antal bedrifter-----						
1 Agerbrug	1	17	31	38	33	15	135
Kvægproduktion							
3 Malkekvæg	-	-	1	20	107	82	210
I alt	1	17	32	58	140	97	345

Kilde: Statistisk Afdeling, Fødevareøkonomisk Institut.

Ved udvælgelsen af konventionelle jordbrug er det tilstræbt at opnå en fordeling på undergrupper, som modsvarer den økologiske population. For planteproduktionens vedkommende er det eksempelvis væsentligt, at udvalget af konventionelle jordbrug har en vis tyngde imod de mindre størrelsesgrupper, idet det generelt er der, hovedparten af økologiske planteproducenter findes.

De 345 konventionelle bedrifter betragtes herefter som to stikprøver, der er udvalgt således, at de har samme karakteristika (produktionssammensætning (målt i SDB) og brugeralder) som de tilsvarende økologiske populationer. Gennemsnitstallene pr. bedrift i de konventionelle grupper beregnes ved at tildele hver af de konventionelle bedrifter en vægt. Beregningen af vægtene sker ved anvendelse af den samme vægtningsmodel, som er skitseret i afsnit 1.5. Dette muliggør en specificering af en række restriktioner, som på forhånd ønskes tilgodeset i sammenligningsgruppen. I den forbindelse er det anset for vigtigt, at produktionssammensætningen (målt i SDB) og brugerens alder er af samme størrelsesorden som for økologiske jordbrug. Grunden til dette valg af kriterier er, at det fra tidligere analyser har vist sig, at nøgletal som fx lønningsevne pr. time og gældsprocent varierer med bedriftens størrelse og brugerens alder. Hermed sikres, at forskellen i resultaterne mellem de økologiske og de konventionelle bedrifter især har sammenhæng med forskellen på økologisk og konventionel drift.

2. Definitioner

2.1. Areal og høstudbytte

Jordbrugsarealet er opdelt efter selveje og forpagtning. Arealer med gårdsplads, veje, have, skov m.m. indgår ikke i arealgrundlaget.

I grundmaterialet til statistikken findes oplysninger om en lang række afgrøder, der i en vis udstrækning aggregeres i tabellerne. Den fulde liste over afgrøder kan ses i spørgeskemaet på nettet: www.foi.life.ku.dk/statistik under ”Indberetning af regnskaber” og ”Indberetning 2007”.

Braklagte arealer med økonomiske tilskud omfatter også arealer med non-food afgrøder.

Ved vurdering af udbyttevariationerne bør der tages hensyn til, at dyrkningsbetingelserne og kornarternes udbredelse varierer fra region til region.

2.2. Husdyrbestand

Til de enkelte kategorier af husdyr skal det bemærkes, at *avlssvin* omfatter søer, gylte og avlsorner, mens *andre svin* består af slagtesvin, sopolte til senere anvendelse i avlen og smågrise over og under 7 kg.

Statusoplysningerne suppleres ved, at antallet af *dyreenheder* også bliver beregnet. Beregningen af *dyreenheder* er fra 2003 baseret på antal årsdyr og de officielt gældende omregningsfaktorer fra Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 604 af 15. juli 2002 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.

2.3. Arbejdsindsats og brugeralder

Arbejdsindsatsen opgøres både for brugerfamiliens og den lønnede arbejdskrafts vedkommende i form af antal effektive arbejdstimer ved såvel det manuelle arbejde som den registrerbare del af driftslederindsatsen. Denne driftslederindsats omfatter fx planlægning og regnskabsføring samt køb og salg i forbindelse med driften.

Omfanget af midlertidig medhjælp og akkordarbejde, der kun har kunnet oplyses i form af udbetalt løn, er omregnet ved hjælp af en timeløn på 159 kr., der svarer til

overenskomstlønningen inklusive genetillæg, pensionsbidrag og øvrige arbejdsgiveromkostninger for C-gruppen af jordbrugsarbejdere i 2007.

Brugerens alder refererer til alderen den 1. juni.

2.4. Kapitalindsats

Jordbrugsaktiverne omfatter alle aktiver, der inden for den enkelte bedrift tjener jordbrugsmæssig produktion; det vil sige fast ejendom, husdyr, inventar og lagerbeholdninger. Kontante midler samt udestående fordringer medregnes ikke ved opgørelsen af jordbrugsaktiverne, ligesom brugerboligen heller ikke indgår. Forpagtede værdier indregnes på lige fod med værdier i brugerens besiddelse, da der ikke tages hensyn til ejerforholdet for aktiver.

Værdien af fast ejendom er ansat til kontantværdi på grundlag af de offentlige ejendomsvurderinger. Primo- og ultimoværdierne af jord og bygninger er fastlagt ud fra vurderinger pr. 1/10 2006 og pr. 1/10 2007, idet disse værdier er korrigerede for prisudviklingen fra vurderingstidspunkt til statustidspunkt. Investeringer i fast ejendom, som endnu ikke er vurderet, medtages til den værdi, som de forventes at få ved den nærmest følgende vurdering.

Mælkekvoten værdiansættes særskilt til 80 pct. af den aktuelle pris ifølge kvotebørsen. Mælkekvoten medregnes under fast ejendom ved opgørelse i regnskabsstatistikken, men er udspecificeret. Værdien af bedriftens mælkekvote fastsættes herefter ud fra kvotens fedtprocent på den enkelte bedrift i forhold til en gennemsnitlig fedtprocent på 4,36.

Betalings-, sukkerrettigheder og andre rettigheder er værdisat særskilt i balancen, og udgør dermed en del af driftskapitalen.

Værdien af jordbeholdningerne, der hovedsagelig omfatter udbragt kunstgødning, frø og korn, opgøres for indkøbte beholdningers vedkommende til indkøbspriser, mens fx udsæd af egen avl tilsvarende fastsættes til markedspris. Det er de eksisterende handelspriser, der ligger til grund for værdiansættelse af husdyrene.

Inventarkapitalen, der omfatter alle inventargenstande undtagen håndredskaber og andre mindre genstande, er opgjort til den tekniske genanskaffelsesværdi. Denne består af inventarbestandens anskaffelsespris forøget med de siden anskaffelsen regi-

strerede prisstigninger på inventar reduceret med de i den samme periode foretagne driftsmæssige afskrivninger ifølge saldoafskrivningsprincippet.

Lagerbeholdninger består hovedsagelig af korn og kraftfoder, men der indgår også pelsdyrskind og hvalpe, grovfoder, fyringsolie, kemikalier og byggematerialer m.v. Lagerbeholdninger af indkøbte driftsmidler er optaget i status til dagspris - eventuelt til forventet udnyttelsespris.

I de tabeller, der vedrører malkebedrifter, oplyses mælkeydelsen som kg Energi Korrigeret Mælk (EKM) pr. årsko. Udregningen af EKM foretages på grundlag af fedtprocent og proteinprocent.

2.5. Bruttoudbytte

Bruttoudbyttet defineres som værdien af den samlede produktion, der kommer fra:

- a. Indtægter fremkommet ved årets salg af bedriftens produkter samt ved salg af ydelser til andre bedrifter eller erhvervsgrupper, herunder arbejde med og udleje af driftsmidler.
- b. Intern omsætning af korn og grovfoder
- c. Ændringer i værdien af lagerbeholdninger og husdyr fra årets begyndelse til årets slutning.
- d. Naturalier fx til medhjælp eller brugerfamilien.
- e. Direkte tilskud til plante- og husdyrproduktion.

Salgsindtægter (inkl. erstatninger) er fradraget udgifter forbundet med salget, herunder fx udgifter til tørring og rensning af korn og frø. Ligeledes er indkøb af husdyr trukket fra ved beregning af bruttoudbyttet fra de respektive kategorier af husdyr. Andet udbytte af kvæg og udbytte af svin er således reduceret med indkøb af henholdsvis kvæg og svin, mens udbyttet af fjerkræ er reduceret med indkøb af rugeæg, kyllinger og fjerkræ i øvrigt. Andre afgrøder omfatter – når specifikationen er vist - grovfoder og andre olieplanter mv.

Værdiændringerne afspejler principielt værdien af forskydninger mellem primo og ultimo. Prisbetingede ændringer (konjunktur) indgår derfor i beregningen af bruttoudbyttet, men er vist særskilt, så resultatet af jordbrugsdriften kan analyseres på flere måder.

Udleje af driftsmidler omfatter arbejde for andre med bedriftens maskiner samt udleje af maskiner og driftsbygninger. Heri indgår også indtægter fra udleje af jagt- og fiskeret samt fra grusgrave og mindre skove. Husleje i form af naturalløn og lejeindtægter i øvrigt fra beboelsesbygninger, der ikke er selvstændigt vurderet, medregnes ligeledes under diverse indtægter. Derimod indgår en beregnet huslejeværdi af brugerfamiliens bolig under overskud fra brugerbolig ved opgørelsen af den samlede løbende indkomst, mens udbytte fra andre selvstændigt vurderede beboelsesbygninger medregnes under driftsresultat fra andre erhverv. Hvis en aktivitet under andre kilder udgør mere end 50 pct. af dækningsbidraget på den enkelte bedrift sørges for, at aktiviteten flyttes til andre erhverv.

Tilskud, der direkte kan henføres til et produkt (koblede støtteordninger), er medtaget under bruttoudbyttet.

2.6. Driftsomkostninger

Driftsomkostninger er de omkostninger, der er forbundet med bruttoudbyttets frembringelse. Omkostningerne er opdelt i følgende grupper:

- a. Udgifter undtagen renter, forpagtningsafgift og investeringer.
- b. Eget foder og udsæd.
- c. Beholdningsformindskelse af indkøbt foder, gødning og andre driftsmidler til anvendelse i egen bedrift.
- d. Afskrivninger på bygninger, grundforbedringer og inventar.
- e. Kost og andre naturalydelser til medarbejdere.

Vedligeholdelse, forsikringspræmier og ejendomsskatter, der kan henføres til brugerfamiliens bolig eller til andre selvstændigt vurderede beboelsesbygninger, tages ikke med i landbrugets driftsomkostninger.

Posten *økologiske gødningsstoffer, indkøbt*, omfatter specielle gødningsstoffer, som må anvendes på økologiske bedrifter, jf. (EØF) Nr. 2092/91; bilag II i Forordn. om økologisk produktionsmetode for landbrugsprodukter og om angivelse heraf på landbrugsprodukter og levnedsmidler.

Foderstoffer omfatter årets samlede forbrug af indkøbt og hjemmeavlet foderkorn og grovfoder. I foderomkostningen indgår også udgift til græsleje.

Maskinstation og andre tjenesteydelser indeholder udover maskinstationsomkostninger udgifter til leje af inventar og driftsbygninger, udgifter til landøkonomiske foreninger, fagblade ligesom den erhvervmæssige andel af den samlede telefonafgift indgår i denne post.

Afskrivning vedrører driftsbygninger, grundforbedringer og inventar. Det tilsigtes, at de samlede bygningsafskrivninger i regnskabsstatistikken skal være på samme niveau som afskrivningerne i Danmarks Statistiks sektorstatistik.

Grundforbedringsafskrivningerne vedrører hovedsagelig faste installationer i forbindelse med drænings- og vandingsanlæg. Inventarafskrivningerne beregnes på grundlag af den tekniske genanskaffelsesværdi ved årets begyndelse tillagt nettokøbet og den beregnede nominelle kapitalændring på inventaret for det pågældende driftsår. Der anvendes i de fleste tilfælde en saldoafskrivningsprocent på ca. 15, dog afhængig af forholdene på den enkelte bedrift.

Løntilskud til ansættelse af langtidsledige samt tilskud til lære- og praktikpladser er fratrukket omkostningerne til lønnet arbejdskraft.

Beskatning knyttet til jordbrugsdriften omfatter ejendomsskatter og CO₂- afgift, mens SO₂- afgift indgår i energiomkostningerne.

2.7. Driftsresultat fra jordbruget

Det økonomiske resultat af den jordbrugsmæssige aktivitet før renter benævnes *driftsresultat før renter*, hvilket beregnes som bruttoudbytte fratrukket driftsomkostninger. Bedriftenes renteindtægter, renteudgifter (herunder låneomkostninger, kursregulering på lån i udenlandsk valuta og indeksering) og forpagtningsafgift er fordelt via en nøgle, der tager udgangspunkt i aktiver vedrørende jordbrug, andre erhverv og privat. Herefter angiver driftsresultatet bruttoudbyttet fra jordbrug plus generelle driftstilskud minus driftsomkostninger og minus de nettorenteudgifter inkl. forpagtningsafgift og leasing af inventar samt leje af driftsbygninger, der kan henføres til jordbrugsdriften.

Driftsresultat og driftsresultatet før renter er påvirket af de nævnte ændringer under bruttoudbytte og driftsomkostninger.

I nettorenteudgifter indgår også udbytte fra værdipapirer og indtægter eller omkostninger ved terminsforretninger eller SWAP-aftaler.

2.8. Brugerfamiliens løbende indkomst og forbrug

Den løbende indkomst omfatter alene poster af løbende karakter, hvilket betyder, at lejlighedsvis forekommende poster som arv og gave, engangstilskud, andre engangsindtægter og låneomkostninger ikke indgår i opgørelsen. De nævnte poster opgøres i stedet under finansiering og under egenkapitalforskydning. Børnefamilieydelse er medtaget i opgørelsen af den løbende indkomst.

I statistikken indgår også regnskaber i selskabsform, hvor der ikke foreligger oplysninger om privat indkomst, forbrug m.v. Tabelafsnittet om brugerfamiliens indkomst og forbrug er baseret på de regnskaber, hvor oplysninger om brugerfamiliens privatøkonomi foreligger. Antallet fremgår af tabellen. Regnskaber uden privatøkonomiske oplysninger indeholder i stedet posten *udtræk/indskud vedr. I/S m.v.* Denne post modsvarer den del af indkomsten fra jordbruget, der er anvendt til private formål m.v. og findes i de detaljerede tabeller på hjemmesiden under *egenfinansiering* som et gennemsnit af bedrifter såvel med som uden privatøkonomi.

Overskud af brugerboligen fremkommer ved, at en beregnet huslejeværdi reduceres med omkostninger relateret til boligen. Huslejeværdien beregnes som en procentdel af boligens værdi, idet den offentlige vurdering er fremskrevet på linie med anden fast ejendom, jf. afsnit 2.4. Den benyttede procentsats fastsættes ud fra princippet om omkostningsbestemt husleje. De forskellige delkomponenter i fastsættelsen udgøres af den gennemsnitlige obligationsrente, vedligeholdelse, forsikring, ejendoms-skat og afskrivning. For 2007 er procentsatsen fastsat til 5,9.

Driftsresultat før renter fra andre erhverv omfatter bl.a. skovdrift, forpagtningsafgift for bortforpagtet ejendom og overskud af selvstændigt vurderede beboelseshuse, (ekskl. brugerbolig).

Lønindtægter udenfor bedriften er bruttobeløb inkl. arbejdsmarkedsbidrag.

Forpagtningsafgiften er inklusiv ejendomsskatter, mens forsikringspræmier og lignende er fratrukket.

I den personlige skat (inkl. ægtefællens), der også omfatter ejendomsværdiskat og arbejdsmarkedsbidrag af lønindtægt, indgår betalt restskat og tilbagebetalt skat fra tidligere driftsår, hvorimod restskat i forbindelse med indeværende års indkomst ikke er medregnet. Dette bevirker, at beløbenes størrelse ikke helt er i overensstemmelse med årets indtjening.

De personlige forsikringer består af præmier til livs-, ulykkes-, syge- og arbejdsløshedsforsikring, mens egentlig pensionsopsparing betragtes som en særskilt investering.

2.9. Investering og finansiering

Investeringer omfatter driftsårets samlede investeringer i jordbrugsaktiver, andre materielle aktiver og finansielle aktiver. Erhvervelse af fast ejendom under jordbrugsaktiver omfatter køb og salg af fast ejendom samt forøgelse og reduktion af til- og bortforpagtning.

Driftsårets finansiering består af egenfinansiering samt af fremmedfinansiering via nettolåntagning og forpagtning.

Egenfinansieringen fremkommer som summen af den løbende opsparing, engangsposter og driftsårets samlede afskrivninger, herunder også personbilens afskrivning. Finansieringen fra forpagtning omfatter både ændringer i omfanget af tilforpagtet fast ejendom og ændringer i omfanget af tilforpagtet løvsøre. For bedrifter med selskabseje indgår udtræk fra selskabet i egenfinansieringen.

2.10. Aktiver og passiver

Jordbrugsaktivernes værdi er omtalt under afsnit 2.4. Brugerboligen og fast ejendom under andre erhverv værdiansættes efter samme princip som fast ejendom under jordbrugsaktiverne. Privat personbil er opført til skattemæssig saldo-værdi. Værdipapirer og gæld er opgjort til kursværdi i overensstemmelse med aktuelle skattemæssige regler.

Aktiver vedrørende andre erhverv omfatter bl.a. bortforpagtede aktiver samt skove, vindmøller og alle selvstændigt vurderede beboelseshuse, der ikke tjener som bolig for brugerfamilien. Under varefordringer medregnes tilgodehavender for bedriftens

produkter, herunder driftsfonds og mellemregningssaldi hos handlende, mens andre fordringer refererer til private tilgodehavender.

Gælden er opgjort til kursværdi i overensstemmelse med aktuelle skattemæssige regler, hvilket bl.a. indebærer, at euro- og finanslån medregnes til aktuel valutakurs på statutstidspunktet. Forpagtningens værdi under passiverne modsvarer værdien af tilforpagtet fast ejendom og løsøre, som indgår under aktiverne, og er følgelig værdisat som beskrevet under jordbrugsaktiver.

Statslån dækker bl.a. etableringslån til yngre jordbrugere og jordkøbslån samt lån efter statshusmandsloven eller ældre jordlove. Realkreditlån, der optages gennem kreditforeningerne og Dansk Landbrugs Realkreditfond (DLR), omfatter udover lån på almindelige markedsvilkår – bl.a. grønne obligationslån, jordbrugslån og statsgaranterede gældssaneringslån, som formidles af DLR. Derimod er realkreditlån ydet som rentetilpasningslån i enten euro eller kroner udspecificeret for sig. Banklån omfatter banklån i enhver form, herunder lån i anden valuta og kassekredit. Anden gæld dækker moms- og skattegæld samt forfaldne ydelser på lån.

2.11. Kapitalforskydninger

Forskellen i egenkapitalen mellem primo- og ultimostatus består af den løbende opsparing, udtræk ved I/S m.v., nominelle kapitalændringer på aktiver og fremmedkapital samt engangsposter og andre kapitalændringer.

For fast ejendom fremkommer den nominelle kapitalændring som forskellen i kontantværdien fra årets begyndelse til årets slutning med fradrag af nettoinvesteringer (investeringer minus afskrivninger) i den faste ejendom. Endvidere korrigeres der for køb og salg af fast ejendom og ændring i forpagtningernes omfang.

Nominelle kapitalændringer på inventarkapitalen beregnes som en procentdel af den tekniske genanskaffelsesværdi ved årets begyndelse. Den benyttede procentsats fastsættes ud fra årets prisændringer på inventar.

For lagerbeholdninger og husdyr beregnes nominelle kapitalændringer ved at multiplicere den gennemsnitlige mængde og det gennemsnitlige antal dyr med forskydningen i de tilhørende enhedspriser.

For finansielle aktiver udgøres de nominelle kapitalændringer af:

- a. Forskydninger på grund af kursændringer mellem primo og ultimo.
- b. Kursændringer vedrørende købte eller solgte værdipapirer i årets løb.

For gælden består de nominelle kapitalændringer af:

- a. Forskydninger på grund af kursændringer mellem primo og ultimo.
- b. Gevinster eller tab i forbindelse med afdrag på lån, der kursreguleres.
- c. Kursændringer ved optagelse eller indfrielse af kursregulerede lån.

2.12. Ejendomsværdi

Opgørelserne viser den offentlige ejendomsværdi, som den fremgår af ultimostatus i regnskaberne. Vurderingstidspunktet svarer til 1. oktober 2007.

2.13. Bedriftens aflønning af arbejde og kapital

En fuldstændig opdeling af driftsresultat på henholdsvis arbejds- og kapitalindsats er ikke mulig. For at få et indtryk af variationen i aflønningen til disse primære faktorer blandt forskellige typer af jordbrug er de traditionelt beregnede resultatmål for aflønningen af arbejds- eller kapitalindsatsen anført i det følgende.

Resultatmålene fremkommer som residualer, således at den beregnede kapitalaflønning afhænger af forudsætningen for aflønning af familiens arbejdskraft, mens den beregnede aflønning af arbejdskraften afhænger af forudsætningen for aflønning af kapitalen.

De omtalte forudsætninger kan kun baseres på skøn. Ikke mindst forudsætningen for kapitalaflønningen er omgærdet af en betydelig usikkerhed, idet den ikke er uafhængig af ændringer i den generelle økonomiske udvikling, som fx inflation og inflationsforventning, ligesom skattebetragtninger kan påvirke forudsætningernes rimelighed. Aflønningen af arbejdsindsatsen er påvirket af de problemer, der ligger i fastsættelsen af henholdsvis indsatsens omfang og aflønningsniveauet. Resultatmålene er derfor mest anvendelige i sammenligninger blandt forskellige bedriftstyper indenfor samme år.

Resultatmålenes niveau kan ikke umiddelbart anvendes i sammenligninger med andre branchers timelønninger og kapitalaflønning.

Resultatmålenes definition fremgår af efterfølgende oversigt:

$$\begin{aligned}
\textbf{Lønningsevne} &= \textit{Driftsresultat før renter, jordbrug} \\
&+ \textit{Generelle driftstilskud} \\
&+ \textit{Omkostninger til lønnet arbejdskraft} \\
&- \textit{Beregnet rentebelastning af jordbrugsaktivernes værdi i selveje, primo} \\
&- \textit{Forpagtningsafgift} \\
&- \textit{Øvrige finansieringsomkostninger}
\end{aligned}$$

Lønningsevnen udtrykker aflønningen af den samlede arbejdsindsats, mens *lønningsevnen pr. arbejdstime* udtrykker aflønningen i forhold til de forbrugte arbejdstimer ved driften.

$$\textbf{Forrentningsprocent} = \left(\frac{\begin{aligned} &\textit{Driftsresultat før renter, jordbrug} \\ &+ \textit{Generelle driftstilskud} \\ &- \textit{Beregnet vederlag til brugerfamilien} \\ &- \textit{Forpagtningsafgift} \\ &- \textit{Øvrige finansieringsomkostninger} \end{aligned}}{\textit{Kapitalindsats}} \right) * 100$$

Forrentningsprocenten udtrykker nettoudbyttet i procent af kapitalindsatsen. Vederlaget for brugerfamiliens arbejdsindsats beregnes ud fra antallet af arbejdstimer ved driften for ulønnede familiemedlemmer og en timeløn. For 2007 er timelønnen fastsat til kr. 159, som er den overenskomstmæssige løn inkl. feriepenge og pension for landarbejderne i gruppe C, jf. overenskomst med Land- og Skovbrugets Arbejdsgivere.